

Отже, підсумовуючи, можна стверджувати, що писемне мовлення є первинною формою літературної мови, воно започатковується створенням і використанням літер для позначення звуків. Без писемної фіксації звуків мова не може стати літературною, зрозумілою для всіх, хто нею послуговується. Лише так звані штучні мови (есперанто та ін.) не мають первинної усної форми вияву, не утворюються з неї, а створюються штучно, проте з орієнтацією на якусь мову. До прикладу, есперанто має в своїй основі «мертву» латинську мову. Штучною мовою спілкуються (переважно з іноземцями) лише окремі мовці.

Стосовно усного мовлення, можна наостанок зауважити, що воно слугує основою для мовлення писемного. Із запису одиниць усного мовлення і починається писемна форма мови, яка завжди репрезентує собою пізніше культурне надбання людини. Отже, писемне мовлення є відображенням усного.

Розвиток обох форм мови здебільшого визначається їх взаємодією і взаємодосконаленням.

Список використаних джерел

1. Бабич Н.Д. Практична стилістика і культура української мови. Львів: Світ, 2003.
2. Мацько Л.І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилiстика української мови. К.: Вища школа, 2003.
3. Пентилюк М.І. Культура мови і стилістика. К.: Вежа, 1994.
4. Культура української фахової мови. Л.І. Мацько., Л.В. Кравець. Навчальний посiбник. Київ : Академія, 2007.

Баранiвська Надiя Миколаiвна,

курсант навчально-наукового iнституту № 1 Нацiональної академiї внутрiшнiх справ
Науковий керiвник: старший викладач кафедри юридичного документознавства навчально-наукового iнституту № 1 Нацiональної академiї внутрiшнiх справ *Ознамець Г. О.*

ЛIНГВIСТИЧНI ОСОБЛИВОСТI МОВИ ПРАВА

Функцiонування української лiтературної мови залежить вiд стану мовної полiтики в державi, адже вона є частиною загальнонацiональної полiтики, прiоритетом якої є утвердження i розвиток української мови – головної ознаки iдентичностi української нацiї.

Мовна ситуація на сучасному етапі ускладнюється наявністю на території України багаточисленних груп національних меншин, права яких мають бути захищені. Згідно Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 р., а саме у статті 7, яка стосується мовного питання. Зокрема, у ній ідеться, що мовою освітнього процесу у навчальних закладах є державна мова, а особливості застосування мов навчання на кожному рівні освіти визначаються спеціальними законами. Разом із тим, особам, які належать до національних меншин, гарантується право на навчання рідною мовою чи на вивчення рідної мови у державних і комунальних закладах освіти, які відповідно до навчальної програми можуть здійснювати освітній процес кількома мовами (державною мовою, мовами національних меншин, іншими мовами), викладати одну чи кілька дисциплін англійською та/або іншими мовами. Але лише українській мові надано статус державної. Намагання ж надати цього статусу будь-якій іншій мові – це політика руйнації держави України, розпалювання міжетнічної ворожнечі, порушення конституційного ладу.

Державна мовна політика на сьогодні має зосередитися на таких пріоритетних напрямках:

- утвердження української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

- вироблення дієвих засобів захисту від актів зовнішньої мовнокультурної експансії та публічної дискримінації української мови.

- урегулювання питань пов'язаних з удосконаленням юридичної відповідальності за порушення законів, які регулюють питання використання державної мови.

Використання ж лінгвістичних знань охоплює різні сфери життя, зокрема і правового поля: законодавство, судочинство, нотаріат, діловодство, юридична наука й освіта, правова інформація, правова публіцистика. Без мови немає і не може бути правового регулювання. Майже півстоліття тому російський вчений О.С. Піголкін на основі узагальнення «особливих ознак правової мови» та висновків теоретиків різних країн у сфері теорії права зробив припущення про існування особливої юридичної мови. На думку О.С. Піголкіна, лише тісна співпраця вчених-юристів та лінгвістів здатна забезпечити успіх у дослідженні проблем мови права та юридичної термінології. Узагальнення, висновки, зроблені цим науковцем, стали хрестоматійними,

і давно вважаються системою вимог до мови та стилю законодавчих актів. Цілком очевидно, що права без мови немає і бути не може, а мові права притаманні свої особливості і навіть закони, які і з'ясовують учені-мовознавці. Безперечно, і право здійснює значний вплив на мову, формує мову права в межах правової системи, сім'ї, концепції, доктрини тощо.

Досить вагомий вплив на мову права має така особливість, як високий ступінь абстракції юридичних понять. Правові поняття і норми можуть бути виражені лише через мову. Мова є єдиним «робочим інструментом» юриста, інструментом, який має досить добре бути пристосованим для роботи з «робочим матеріалом», тобто з системою правових відносин, щоб забезпечити її функціонування.

Питання юридичної техніки привертало увагу теоретиків права протягом тривалого часу. Дослідженням цієї проблематики займалися такі сучасні вітчизняні вчені, як Н. Артикуца, І. Біла, В. Головченка, Ж. Дзейко, А. Іванова, В. Ковальський, О. Копиленко, П. Робінович, М. Хавронюк, Г. Шмельва та ін. Серед сучасних зарубіжних науковців проблеми законодавчої техніки досліджені у працях В. Баранова, Н. Власенка, В. Краббе, Д. Керимова, А. Нашиц, А. Піголкіна, В. Сиріх, Ю. Тихомирова та ін. Проблема мови права не тільки не втрачає з плином часу своєї актуальності і значущості, але й набуває нового теоретичного та практичного бачення як для правознавства, правотворчої, правозастосувальної та правоохоронної діяльності, так і для мовознавства в цілому, стилістики, герменевтики, текстології, термінознавства, теорії комунікацій, риторики, лексикографії.

Мові права у цілому властиві такі ознаки: офіційність; повнота; раціональна стислість; системність; логічність; об'єктивність; вмотивованість; однозначність; достовірність; зобов'язувально-інформативний характер; зрозумілість, точність і визначеність; нейтральність; стандартизованість; сталість; нормативність мовних засобів тощо.

Культура законотворчості неодмінно передбачає чітке дотримання професійного стилю та мови закону, але разом із тим забезпечує його простоту, зрозумілість, доступність для широких верств населення. Важко переоцінити значення стилю й мови закону, адже навряд чи можна визначити яку-небудь іншу сферу суспільної практики, де нелогічно побудована фраза, розбіжність між думкою та її текстуальним виразом призводить до різноманітних порушень. Неточність понять і формулювань законодавства, невизначеність використаних термінів

породжують численні зміни нормативно-правових актів, а різноманітність тлумачення призводить до спотворення змісту закону, неправильного його застосування.

Мовні вимоги до якості закону пов'язані з двома основними функціями його мови. По-перше, вона відбиває волю законодавця, об'єктивує. По-друге, мова закону доводить згадану волю до відома учасників суспільних відносин – «користувачів» закону.

Серед основних вимог до якості закону важливе місце посідають ті, що стосуються саме його мови. Так, закони, що фіксують права людини, установлюють відповідальність за правопорушення, у жодному разі не мають бути неякісними. Точність, чіткість формулювань, правильність мови закону є необхідними передумовами правильності його розуміння та, відповідно, застосування. Мовні вади спричиняють неоднаковість застосування положень закону, відтак мають наслідком порушення прав, зокрема принципу рівності перед законом, закріпленого Загальною декларацією прав людини. Неясність закону спричиняє підміну законодавця органами виконавчої та судової влади, що вимушені вдаватися до розширювального чи звужувального тлумачення. Незрозумілість кримінального закону, крім іншого, порушує принцип винної відповідальності і зводить нанівець правило, за яким незнання закону не звільняє від відповідальності, адже навіть належно опублікований закон неможливо дійсно «знати», якщо його положення є неясними, неоднозначними.

Отже, знання й навички лінгвістичних особливостей мови права допоможуть законотворцю кваліфіковано, на наукових засадах розв'язувати наявні у сучасному законодавстві численні мовно-термінологічні проблеми, адже від того, як вони вирішуватимуться, залежить не лише якість окремого законодавчого тексту, а й ефективність законодавства і законодавчого регулювання в цілому.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н. В. Мова права та її вивчення студентами юридичних спеціальностей у вищих навчальних закладах України / Н. В. Артикуца // зб. матеріалів наук.-практ. конф. – С. 155–158.

2. Галяшин Є. І. Лінгвістична експертиза усного та письмового мовлення як джерело судових доказів / Є. І. Галяшин // Право і лінгвістика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф.: у 2-х ч. – Сімферополь : Доля, 2003. – Ч. 2. – 136 с.

3. Кравченко С. П. Мова як фактор правоутворення та законотворення : автореф. дис. на здобуття наук, ступеня канд. юрид. наук / С. П. Кравченко. – Одеса, 2000. 10.

4. Красницька А. В. Юридичні документи: техніка складання, оформлення та редагування : посіб. / А. В. Красницька. – 2-ге вид., доповн. і переробл. – К.: Парламентське вид-во, 2006. – С 295.

5. Дзейко Ж. О. Законодавча техніка в Україні: історико-теоретичне дослідження : монографія / Ж. О. Дзейко. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2009. – 360 с.

6. Дутко А. Загальна характеристика техніки юридичного нормотворення / А. Дутко // Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична. Вип. 35. – 2000. – С. 48–51.

Бондаренко Дмитрій Валентинович,
курсант навчально-наукового інституту № 1
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
юридичного документознавства навчально-
наукового інституту № 1 Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
філологічних наук, доцент *Юлдашева С. А.*

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОВИ ЮРИСТА

Мовна культура є основною ознакою загальної культури людини і разом з тим нерозривно пов'язана як з внутрішньою культурою, так і з культурою її поведінки. Чим вищий рівень мовної культури людини, тим вищий її творчий потенціал. Мова такої людини стає знаряддям найактивнішого розкриття своєї особистості [2, с. 28]. Володіння словом дає змогу поділитися знаннями та враженнями з людьми, відстояти свої переконання, уникнути непорозумінь. А для багатьох професій навички монологічного мовлення просто необхідні під час виконання службових обов'язків.

Існує ряд професій, для представників яких вміння використовувати мову відповідно до ситуації, цільова настанова на єдність мовного режиму офіційного спілкування є функціональною необхідністю. До їх числа належить професія юриста, яка завжди асоціювалася з загальною культурою, глибоким знанням права та вмінням використовувати «витончену словесність» для вираження думок.